

BM SÖZLEŞME ORGANLARINA BİREYSEL BAŞVURU REHBERİ

1. Bireysel başvuru alabilen komiteler

Lütfen başvurunuzu yaptığınız **Sözleşme Organlarından** ("Komite") **sadece birini** belirtiniz. Bireysel başvuruları kabul edebilen sözleşme organları şunlardır: İnsan Hakları Komitesi (CCPR), İşkenceye Karşı Komite (CAT), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (CESCR), Çocuk Hakları Komitesi (CRC), Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW), Engelli Hakları Komitesi (CRPD), Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi (CERD) ve Zorla Kaybedilenler Komitesi (CED).

2. İlgili Taraf Devlet

Lütfen söz konusu taraf Devletin, bir insan hakları sözleşmesinin ilgili İhtiyari Protokolünü onaylayarak veya bireysel başvuru usullerini tesis eden ilgili sözleşme maddesi uyarınca bir beyanda bulunarak Komite'nin bireysel başvuruları alma yetkisini tanıdığından emin olun. Bir Devletin böyle bir tanıma yapıp yapmadığını kontrol etmek için lütfen <https://treaties.un.org/Pages/Treaties.aspx?id=4&subid=A&lang=en> adresine bakınız.

Lütfen iddia edilen ihlalin kaynağı olan olayların, taraf Devletin Komitenin bireysel başvuru alma yetkisini tanimasından sonra (Devletin ilgili İhtiyari Protokolü veya beyanı onaylamasından sonra) meydana geldiğinden veya söz konusu ihlalin bu tarihten sonra da devam ettiğinden emin olun.

3-7. Şikâyetçi ve mağdur

Şikâyetçi, genellikle kendi haklarının ihlal edildiğini iddia ederek Komiteye başvuruda bulunan kişidir. Bu gibi durumlarda, şikâyetçi aynı zamanda mağdurdur. Şikâyetçi, çoğu Komite tarafından nihai kararlarında "yazar/başvuru sahibi" olarak anılmaktadır. Şikâyetçi, mağdurun aile üyesi olduğu ya da meşru menfaatini başka bir şekilde gerekçelendirebildiği sürece, haklı nedenlerle (örneğin ölmüş, kaybolmuş ya da tecrit halinde alıkonulduğu tutulduğu için) şikâyette bulunamayan başka bir kişi adına da hareket edebilir.

8-9. Temsilci

Şikâyetçi resmi olarak (avukat) ya da gayri resmi yollarla (örneğin insan hakları örgütü) temsil edilebilir. Başvuruyu bir avukatın hazırlaması gerekli olmamakla birlikte, hukuki tavsiye başvuruların niteliğini artırabilir. Şikâyetçiler, Birleşmiş Milletler'in bu usuller kapsamında adli yardım sağlamadığını bilmelidir.

10. Bir şikâyetçinin/mağdurun isminin saklı (isimsiz) tutulması

Başvuru isimsiz olmamalıdır. Şikâyetçinin ve mağdurun kimliği ve iletişim bilgileri Komitelere verilmelidir ve bu genellikle taraf Devletin iddialara yanıt verebilmesi için gereklidir. İsimsiz başvurular kabul edilmeyecektir. Ancak, mağdur(lar) ve/veya başvuru sahibi, Komitenin nihai kararında kimliklerinin açıklanmamasını talep edebilir. Komiteler tarafından alınan nihai kararlar kamuoyuna açıklanır. Bu nedenle, şikâyetçiler nihai kararlarda kimliklerinin

açıklanmasını istemiyorlarsa, bunu ilk fırsatta belirtmelidirler. Kararların genellikle (verilerin düzeltilmesini ve/veya silinmesini neredeyse imkansız hale getiren internet üzerinden yayılma da dahil olmak üzere) aldığı aleniyet düzeyi nedeniyle, Birleşmiş Milletler'in nihai kararların yayınlanmasından sonra yapılan isim kullanılmaması taleplerini karşılaması mümkün olmayabilir.

11. Diğer uluslararası mekanizmaların kullanımı

Aynı başvuru başka bir Sözleşme Organına veya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu, Amerikalılar Arası İnsan Hakları Mahkemesi veya Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu veya Mahkemesi gibi bölgesel bir mekanizmaya yapılmışsa, Komitelerin çoğunluğu başvuruyu inceleyemez. Bununla birlikte, İnsan Hakları Komitesi, bu tür bir başvuruyu, artık başka bir uluslararası çözüm makamında görüşülmeyi beklemediği ve ilgili taraf Devlet onay veya katılım sırasında buna karşı çıkmadığı sürece ele alabilir.

Bu kural, Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi'ne sunulan bireysel başvurular için geçerli değildir.

12. Geçici tedbirler ve koruma tedbirleri

Acil durumlarda, başvuru Komite tarafından incelenmeyi beklerken söz konusu Devletten mağdur olduğu iddia edilen kişiye telafisi mümkün olmayan zararlar verilmesini önleyecek tedbirler almasını talep etmek üzere **geçici veya ihtiyati tedbir** alınabilir. "Telafisi mümkün olmayan zarar", doğası gereği telafi edilemeyecek bir zararı ifade eder. Geçici tedbir talebinde bulunan başvuru sahibi, riskin gerçek olduğunu ve gerçekleşmesi halinde zararın telafisinin imkansız olacağını kanıtlamalıdır. Ayrıca, riskin kişisel olduğunu (ve sadece genel bir bağlama dayanmadığını) göstermelidir. Tipik geçici tedbirler arasında, örneğin, bir ölüm cezasının infazının askıya alınması veya başvuru sahibinin işkence veya kötü muamele riskiyle karşı karşıya olduğu bir ülkeye sınır dışı edilmesi yer almaktadır.

Şikayetçi, nihai kararın veya 'Görüşlerin' kabul edilmesinden önce herhangi bir zamanda Komiteden geçici tedbir talep edebilir. Bu tür bir talep, şikayetçinin önlemeye çalıştığı eylem gerçekleşmeden önce mümkün olduğunca erken bir zamanda Sekreteryaya ulaşmalıdır.

Bir şikayetçi ayrıca, sürecin herhangi bir aşamasında, avukatlar, tanıklar ve aile üyeleri de dahil olmak üzere, başvuruya dahil olan kişileri misillemeden korumak için **koruma tedbirlerinin** alınmasını talep edebilir. Risk, başvurunun dosyalanması ile ilgili olmalıdır. Bu talep, (ihlal tespit eden bir kararın kabul edilmesinden sonra) görüşlerin takibi usulü bağlamında da sunulabilir.

13. İç hukuk yollarının tüketilmesi de dahil olmak üzere olgular

Şikâyetçiler, ulusal düzeyde talep edilen çözüm yolları ve ulusal makamlar tarafından alınan kararlar da dâhil olmak üzere, başvurunun ana unsurlarını kronolojik bir sırayla sunmalıdır. Şikâyetçiler, Komiteye başvurmadan önce taraf Devlette mevcut ilgili tüm hukuk yollarını tüketmiş olmalıdır. Bu genellikle, şikâyetçiler bu tür çözüm yollarının gereksiz yere uzadığını veya başka bir şekilde etkisiz olduğunu veya şikâyetçi için mevcut olmadığını

gereçlendiremedikleri sürece, en yüksek dereceye kadar ulusal mahkeme sistemi aracılığıyla iddianın takip edilmesini içerir. Şikâyetçinin neden genel kuralın uygulanmaması gerektiğini düşündüğüne dair ayrıntılı gerekçeler sunulmalıdır. Bir hukuk yolunun etkinliğine ilişkin sadece şüphe düzeyinde değerlendirmeler, bu yolun tüketilmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Aşağıda bulunan 14. paragrafta yer alması gerektiğinden, lütfen iddialarınızı bu bölüme dahil etmeyin.

İç hukuk yolları tüketildikten sonra mümkün olan en kısa sürede başvuruda bulunulması önemlidir. Bunun yapılmasındaki gecikmeler, taraf Devletin uygun şekilde yanıt vermesini ve Komitenin olayları etraflıca değerlendirmesini zorlaştırabilir. Bazı durumlarda, başvurunun uzun bir süre sonra yapılması, başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesine ve dolayısıyla kabul edilemez bulunmasına yol açabilir.

İç hukuk yollarının tüketildiği andan itibaren bir bildirimde bulunma süreleri Komiteye göre değişmektedir:

- CERD: 6 ay;
- CESCRC, CRC: 1 yıl;
- CCPR: 5 yıl

Diğer Komitelere başvuruda bulunmak için belirli bir zaman sınırı yoktur.

14. İddia

Şikâyetçiler, açıklanan olayların neden söz konusu sözleşme kapsamındaki haklarının ihlalini teşkil ettiğini düşündüklerini belirtmelidir. Şikâyetçilerin, özellikle de resmi olarak avukatla temsil edilmeleri halinde, belirli sözleşme maddelerine atıfta bulunmaları teşvik edilir. Şikâyetçilerin, sözleşmede belirtilen ve ihlal edildiği iddia edilen hakları ve taraf Devletin açıklanan olaylar yoluyla bu hakları nasıl ihlal ettiğini belirtmeleri gerekmektedir. Ayrıca, Komiteye sunulan olayların bir ihlali ortaya koyduğu sonucuna varması halinde, başvuru sahibinin taraf Devletten elde etmek istediği özel çözüm yollarının da belirtilmesi tavsiye edilir.

Olgu ve iddiaların yeterli şekilde kanıtlanmaması, bir başvurunun kaydının reddedilmesine neden olabilir.

15 – 17. Başvurunun sunulması

Başvuru yazılı, okunaklı, tercihen makinayla yazılmış ve imzalanmış olmalıdır. Elektronik olarak gönderilen başvurular elektronik imzalı olmalı veya elle imzalanmalı, taranmalı ve OHCHR Dilekçeler ve Acil Eylemler Bölümü'ne (PUAS) hitaben yazılmış bir e-postaya eklenmelidir (petitions@ohchr.org). İmzasız bir *word* versiyonu da gönderilmelidir. **Başvurunun elektronik olarak gönderilmesinin imkansız olduğu gerekçelendirilmedikçe hiçbir kağıt başvuru işleme alınmayacaktır.**

Sadece Sekreteryanın çalışma dillerinden birinde (**İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca**) yapılan başvurular kabul edilebilir. Ekler bu dillerden birinde değilse, resmi olmayan bir çeviri özeti sağlanmalıdır. **Orijinaller değil, sadece kopyalar gönderilmelidir. Hiçbir belge iade edilmeyecektir.**

Ekler, ulusal veya uluslararası düzeyde kabul edilen her türlü kararın yanı sıra tıbbi raporlar gibi diğer ilgili resmi belgeleri de içermelidir.

Olguların veya iddiaların açıklaması net değilse veya bireysel başvuru usulleri kapsamında işleme konulması için gerekli bilgilerden yoksunsa, PUAS ek ayrıntılar veya yeniden başvuru yapılması talebiyle şikayetçiyle iletişime geçebilir. Başvuru sahipleri PUAS ile yazışmalarında özenli davranmalı ve talep edilen bilgiler mümkün olan en kısa sürede gönderilmelidir. Talep tarihinden itibaren iki yıl içinde bilgi alınmazsa dosya kapatılacaktır.

*Bu belge Etkiniz AB Programı tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır. Çeviriden kaynaklanabilecek herhangi bir hatadan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği sorumlu tutulamaz.